

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík 25. október 2022

**Umsögn um frumvarp til laga
um breytingu á lögum um gjaldþrotaskipti o.fl. nr. 21/1991**

Almennt um frumvarpið:

Héraðssaksóknari vill koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við frumvarp dómsmálaráðuneytisins til laga um breytingu á lögum um gjaldþrotaskipti (aðgerðir gegn kennitölufлакki), sem lagt var fyrir allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis.

Athugasemdir við einstök ákvæði:

a. (180. gr.)

Samkvæmt ákvæðinu skal skiptastjóri krefjast atvinnurekstrarbanns á þann sem komið hefur að stjórn einkahlutafélags eða hlutafélags síðustu 18 mánuði fyrir frestdag, telji hann skilyrði 181. gr. vera uppfyllt. Sama á við um þann sem komið hefur að stjórnun samlagshlutafélags og ber takmarkaða ábyrgð á skuldbindingum þess.

Af orðalagi ákvæðisins má ráða að það taki til einstaklings sem komið hefur að stjórnun ofangreindra félaga en ekki einstaklinga, þ.e. í þeim tilvikum þegar fleiri en einn hefur komið að daglegum rekstri þess. Héraðssaksóknari leggur til að orðalagi ákvæðisins verði breytt á þann hátt að það taki til þess, eða þeirra, sem komið hafa að stjórnun ofangreindra félaga. Fjöldmörg dæmi eru um að fleiri en einn einstaklingur komi að daglegum rekstri félaga og þarf ákvæðið að ná til þeirra allra svo það nái markmiði sínu. Þá telur héraðssaksóknari að frumvarpið kunnig að hafa jákvæð áhrif í baráttunni við svokallaða útfararstjóra, en það eru einstaklingar sem taka yfir félög í rekstrarerfiðleikum til að koma raunverulegum stjórnendum þeirra undan ábyrgð.

b. (181. gr.)

Í ákvæðinu kemur fram að skilyrði atvinnurekstrarbanns sé að viðkomandi einstaklingur teljist ekki hæfur til að stýra hlutafélagi vegna skaðlegra eða óverjandi viðskiptahátta við stjórnun þess.

Í ákvæðinu er ekki að finna skýringu á því hvað teljist vera skaðlegir eða óverjandi viðskiptahættir og má því ætla að skiptastjórar þurfi að beita huglægu mati hverju sinni við mat á því hvort þeim beri skylda til að krefjast atvinnurekstrarbanns yfir skráðum eða óskráðum stjórnanda hlutafélags, einkahlutafélags eða samlagshlutafélags. Þar sem bannið felur í sér íþyngjandi ráðstöfun þá telur héraðssaksóknari mikilvægt að nefnd séu í dæmaskyni tilvik sem kunna að falla undir þá háttsemi sem ákvæðið tekur til og eða til hvaða atriða þarf að líta, án þess þó að þau verði tæmandi talin. Skerpa þarf línurnar hvenær skiptastjórum ber að grípa til atvinnurekstrarbanns, bæði til að tryggja skilvirka beitingu ákvæðisins og til að koma í veg fyrir að slíkar kröfur verði settar fram án fullnægjandi ástæðu.

Þá er lagt til að öll félagiformin sem úrræðið tekur til verði talin upp í 1. mgr. ákvæðisins en ekki eingöngu hlutafélag, líkt og ákvæðið er nú orðað.

c. (182. gr.)

Í ákvæðinu kemur fram að atvinnurekstrarbann skuli vara í 3 ár en við sérstakar aðstæður megi ákveða því skemmri tíma.

Að mati héraðssaksóknara vantar nánari skýringu á því hvaða sérstöku aðstæður geta réttlætt skemmra atvinnurekstrarbann heldur en 3 ár. Þá telur embættið rétt að vekja athygli á því að tímalengd atvinnurekstrarbanns samkvæmt ákvæðinu er ekki í fullkomnu samræmi við 4. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga, sem kveður á um að bannið geti staðið í allt að 3 ár. Frumvarpið gengur þar að leiðandi lengra varðandi tímamörkin heldur en gert er í hegningarlögum. Nauðsyn stendur því til þess að samræma ákvæði frumvarpsins við ákvæði almennra hegningarlaga hvað þetta varðar.

d. - k. (183. gr. – 190. gr.)

Engar athugasemdir.

Almennar athugasemdir:

Með framangreindu frumvarpi hyggst löggjafinn sporna við kennitölulakki með því að setja viðtækari reglur um beitingu atvinnurekstrarbanns þegar fyrirsvarsmenn gjaldþrota félaga, skráðir og óskráðir, hafa stýrt félagi með skaðlegum eða óverjandi viðskiptaháttum. Frumvarpið felur í sér rýmri heimild til beitingar atvinnurekstrarbanns heldur en 4. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga enda er það ekki bundið við meiriháttar brot gegn skattalögum og lögum um bókhald. Að mati héraðssaksóknara kann frumvarpið og heimild 4. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga að skarast eða að minnsta kosti skapa, að óbreyttu, vafa um stöðu þeirra einstaklinga sem beita á úrræðinu.

Ef skiptastjóri fær vitneskju í starfi sínu um atvik sem hann telur geta gefið tilefni til rökstudds gruns um að þrotamaðurinn eða aðrir kunni að hafa gerst sekir um refsivert athæfi skal hann tilkynna það til héraðssaksóknara, sbr. 84. gr. laga um gjaldþrotaskipti. Fyrirliggjandi frumvarp setur þær skyldur einnig á skiptastjóra að krefjast atvinnurekstrarbanns yfir fyrrum fyrirsvarsmanni gjaldþrota félags telji hann að fyrirsvarsmaðurinn hafi stjórnað félaginu með skaðlegum eða óverjandi viðskiptaháttum. Sú staða getur því komið upp að meint refsiverð háttsemi einstaklingsins sé til rannsóknar hjá lögreglu, eða Skattinum, á sama tíma og rekið er fyrir dómi mál um atvinnurekstrarbann yfir honum. Niðurstaða um atvinnurekstrarbann kann því að liggja fyrir áður en endanleg niðurstaða liggur fyrir í sakamálinu. Ef sama háttsemi liggur að baki kröfu um atvinnurekstrarbann og sakamálarannsókn, þá þarf að taka afstöðu til þess hvort niðurfelling sakamáls eða sýkna fyrir dómstólum hafi áhrif á það atvinnurekstrarbann sem einstaklingur hefur verið látinn sæta vegna sömu atvika.

Einnig þarf að taka afstöðu til þess hvort atvinnurekstrarbann sem skiptastjóri hefur krafist tæmi heimild héraðssaksóknara til að krefjast atvinnurekstrarbanns skv. 4. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga í refsimáli vegna sama þrotabús. Rök standa til þess og er þar vísað til ákvæðis mannréttindasáttmála um að ekki megi refsa tvisvar fyrir sömu háttsemi þ.e. ne bis idem.

Samhliða ofangreindu frumvarpi telur héraðssaksóknari þurfa að taka til skoðunar hvort þörf sé á að útvíkka heimildir lögreglu til að krefjast atvinnurekstrarbanns í sakamálum, þannig að heimild lögreglu nái til fleiri brotaflokka sem kunna að tengjast kennitölulakki. Má í því samhengi einkum nefna brot gegn XXVI. kafla almennra hegningarlaga, 155. gr. og 264. gr. sömu laga. Myndu slíkar heimildir tryggja að unnt væri að krefjast atvinnurekstrarbanns yfir

einstaklingi eða einstaklingum sem stýrt hafa félagi með refsiverðum hætti og skaðlegum eða óverjandi viðskiptaháttum, ef skiptastjóri hefur ekki farið fram á atvinnurekstrarbann, kröfu skiptastjóra um atvinnurekstrarbann hefur verið hafnað eða félag orðið gjaldþrota undir sakamálarannsókn.

Skrifstofa héraðssaksóknara 25. október 2022.

